

NEKATERE ŽIVALI SO BOLJ ENAKOPRAVNE

Živalska farma s svojo preprosto in prav nič težno ali pretirano politično ostrino prinaša dobrodošlo dopolnitev ponudbe. Zgodbo o prevzemu oblasti lahko mladi gledalci in njihovi starši prosto povezujejo z nešteti primeri iz bližnje in daljne zgodovine, bližnje in daljne okolice.

VESNA JURCA TADEL

Orwellova *Živalska farma*, kot jo igrajo v Lutkovnem gledališču Ljubljana, s svojo preprosto in prav nič težno ali pretirano politično ostrino prinaša dobrodošlo dopolnitev ponudbe – lutkovna predstava, sicer namenjena gledalcem od 12. leta, najbrž še več pove generacijam njihovih staršev, ki lahko to notorično zgodbo o prevzemu oblasti prosto povezujejo z nešteti primeri iz bližnje in daljne zgodovine, bližnje in daljne okolice.

V svoji shematičnosti, jasno načrtani zgodbi, z duhovito in sistematično izbranimi liki ter vseprežemajočo poanto je *Živalska farma* nadvse nazoren prikaz bistva političnih mehanizmov – naj gre za stalinizem, proti kateremu naj bi bil znameniti Orwellov roman iz leta 1945 dejansko uperjen, ali pravzaprav za katerokoli drugo obliko političnega reda, kjer se izhodiščni ideali in floskule o blaginji za vse po vzpostavitvi novega reda (ali nove države) kmalu izrodijo v brezsravno izkoriščanje zavedanih množic s strani vladajočega sloja.

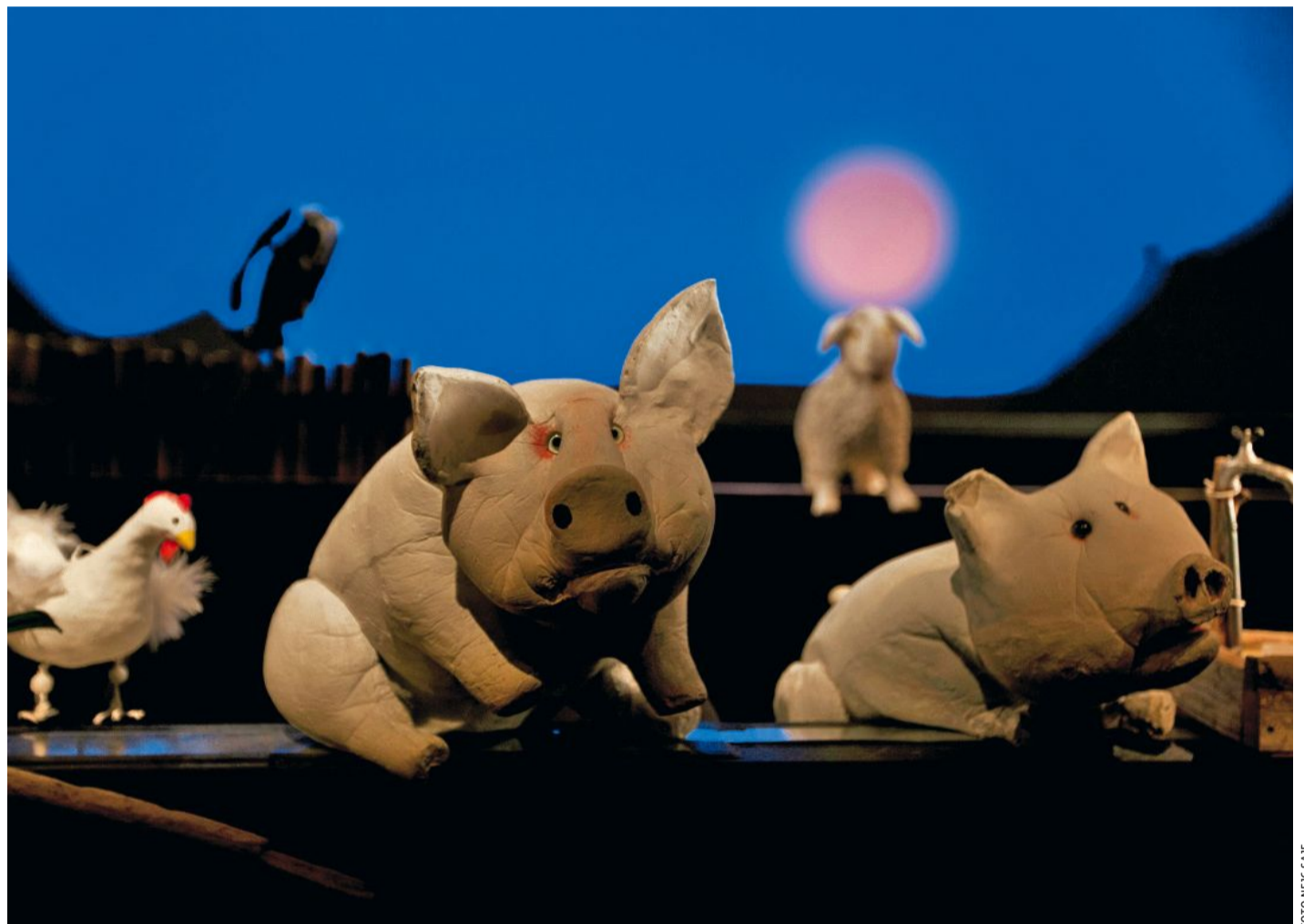
Kratko Orwellovo prozo je spretno in pregledno dramatiziral Andrej Rozman - Roza in jo prežal s prepoznavno slovensko kmečko govornico ter kupom nabritih citatov in klicajev iz slovenske folklorne, literature, zgodovine in sploh našega pristinega kolorita. Sploh ni nobenega dvoma – *Živalska farma* se dogaja pri nas, v Sloveniji, na slovenski zemlji, ki je seveda plodna, živali se uprejo slovenskemu kmetu Janežiču, soseda sta Hribernik in Dolinar, himna, ki jo živali prepevajo kot simbol upora in boljše bodočnosti, lepo doni na melodijo *Kovači smo*. Ob učinkoviti zasnovi lutk in scene (Barbara Stupica; tehnologija lutk Zoran Srdić in Mitja Ritmanič), maksimalnem angažmaju vseh nastopajočih, ki živali izredno plastično glasovno individualizirajo in oživljajo (Branje Vižintin, Iztok Lužar, Gašper Malnar, Martina Maurič Lazar, Polonca Kores, Nina Skrbinšek, Urška Hlebec, Stane Tomažin – žal niti iz gledališkega lista niti s spletne strani ni razvidno, kako so bile vloge razdeljene, kar je pri tako izrazito načrtanih karakternih potezah res škoda!), ter nevsljivi, a dinamični, duhoviti in na pravih mestih zaostreni režiji Vita Tauferja se izkaže, da so lutke dejansko idealni medij, ki vzpostavi ravno prav distance, da Orwellove besede ne zazvenijo že skoraj preveč aktualistično.

Tako pa se gledalci lahko prav imenitno zabavamo, ob mnogih replikah pa seveda prav neprijetno zdrznemo, ko spremljamo žalostno in predvidljivo usodo živali, ki so se odločile, da se ne bodo več pustile izkoriščati svojim vladarjem (ljudem), ampak bodo oblast vzele v svoje roke. Taufer in Roza nas premišljeno, z odličnim občutkom za ritem

GEORGE ORWELL
ANDREJ ROZMAN - ROZA

Živalska farma

REŽIJA VITO TAUFER
Lutkovno gledališče Ljubljana
26. 4. 2012, 80 min.
(ogled ponovitve 28. 4. 2012)

Avtorica likovne podobe je Barbara Stupica

in poantiranje vodita po vseh postajah tega neizbežnega sestopa v deziluzijo. Uvodni sočni prizori z zapitim gospodarjem kmetije Janežičem, ki kmetijo vedno bolj zanemarija, nudijo idealno podlago, da lahko stari pujs Major nezadovoljnim živalim tik pred smrtjo zaupa svoje sanje o svetli prihodnosti, kjer bodo živali garale zase in ne za druge – pa naj so še tako nerealne in premalo domišljene. Četici koz, ovc, kokoši, konjev in oslov, ki za Majorjem voljno poprimajo himno o bodoči vladavini živali, stoji nasproti črni vran, ki živali nenehno opozarja, da morajo ostati pokorne, saj jih bo le tako po trpljenju na tem svetu čakala sladkorna gora za obzorjem ... Ko ob prvi priložnosti izženejo gospodarja, se takoj naslednji hip vprašajo, ali so torej že v boljših časih – in niti ne opazijo, da se neopazno vzpostavlja nova hierarhija, saj vodstvo prevzamejo pujsi. Z dobrimi izgovori si prisvojijo več hrane in sistematično vpeljejo potrebne elemente za vzdrževanje oblasti, tako zunanje (novo ime in zastava, širitev ideje novega reda – animalizma na sosednje kmetije) kot vsebinske: vzpostavijo pet zapovedi in nujni kohezivni element v obliki skupnega sovražnika, ki jih ogroža – zaenkrat je to nekdanji gospodar Janežič in že sama omemba njegovega imena poenoti vsa morebitna razhajanja mnenj in zatre prva plaha spoznanja, da se s spremembo oblasti za živali ni kaj dosti spremenilo – razen občutka, da zdaj garajo zase, pa čeprav si je treba kar naenkrat »zategnit pasove«. Živali se različno odzivajo; medtem ko konj do zadnjega vdano ponavlja, da »ma vodja zmiri prou« in da je treba samo več delati, pa bo vse v redu, osel ugotavlja, da »rajš dela kt razmi-

SPLOH NI NOBENEGA DVOMA – ŽIVALSKA FARMA SE DOGAJA PRI NAS, NA SLOVENSKI ZEMLJICI, ŽIVALI SE UPREJO SLOVENSKEMU KMETU JANEŽIČU, SOSEDA STA HRIBERNIK IN DOLINAR, HIMNA, KI JO ŽIVALI PREPEVAJO KOT SIMBOL UPORA IN BOLJŠE BODOČNOSTI, LEPO DONI NA MELODIJO KOVAČI SMO.

šla«, ovce pa itak brez odvečnih vprašanj pridno pritrjujejo pujsom. In ko pride do spora med dvema vodilnima pujsoma – perfidnejši in brezobzirnejši Napoleon prežene sposobnejšega Kepco, ki je sicer dejansko imel vizijo za razvoj kmetije –, gredo zadeve naglo navzdol. Napoleon razglasi Kepco za največjega sovražnika, saj naj bi se pajdašil s sosednjim kmetom Dolinarjem, in začne uveljavljati strahovlado. Ko začne kmetija zaradi njegove nesposobnosti propadati, za to obtoži demoniziranega Kepco in da pobiti njegove domnevne pajdaše. Utopično-optimistična himna se spremeni v agresivnejšo verzijo, način vladanja se čez noč zamenja (nič več zborovanj in skupnega odločanja,

le še dekreti), manipulacija je popolna. Napoleonova klika na skrivaj prikoji pet zapovedi, da lahko mirno krši zakone, ki jih je sama postavila (tudi ubijanje je dovoljeno – seveda le z razlogom ...), in ravna proti načelom, ki jih je prej zagovarjala (Dolinar se naenkrat iz nevarnega soseda spremeni v zaželenega trgovskega partnerja). V tem vzdušju vsesplošnih laži, korumpiranosti in pomanjkanju jasnih pravil se le redkoka-tera žival zaveda ironije spremenjene pete zapovedi: »Vse živali so enakopravne, a ene so enakopravnejše.«

Koliko časa bodo živali garale in trpele, v iluziji, da se jim splača biti bolj delavne in manj požrešne (kot začudeno ugotovi Dolinar), ker so pač prepričane, da delajo zase? Kako dolgo bodo pripravljene gledati, kako zakoni veljajo za vsakega drugače? Se ne zavedajo, da so žrtve dnevne perfidne manipulacije pogoltnih oblastnikov? Se sploh še lahko spomnijo, kakšna je bila tista svetla prihodnost, ki so si jo slikale pred očmi, preden so prevzele vaje v svoje roke? Orwell, pa tudi Roza in Taufer se jim grenko posmehnejo in jih zapustijo v trenutku, ko so do vratu obtočene v močvari zgrešenih opravičil, resignacije in pomanjkanja vere v alternativo.

Če lahko *Živalska farma* pripadnikom mlajših generacij ponuja privlačen, zabaven in niti za hip tezen vpogled v to, kako hitro se lahko izrodijo obljube o svetli prihodnosti, se njihovi starši poleg tega lahko tudi sprašujejo, ali je sploh možno, da bi bilo kaj drugače.

Vsekakor predstava, ki bi se lahko uvrstila v železni repetoar LGL in doživela veliko ponovitev – za vse generacije. ■